

KONYA TİCARET ODASI

**SAVUNMA SANAYİ
VE
KONYA'NIN SAVUNMA SANAYİ
POTANSİYELİ**

Etüd-Araştırma Servisi

21 Kasım 2007

Konya

SAVUNMA SANAYİ VE KONYA’NIN SAVUNMA SANAYİ POTANSİYELİ

I. DÜNYADA SAVUNMA SANAYİ

Son yıllarda artan teknolojik gelişmelere bağlı olarak savunma sanayi oldukça gelişmiştir. Bu sanayinin gelişmesindeki temel faktör ise özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında dikkat çeken uluslararası terör ve buna bağlı bölgesel savaşların artmasıdır.

Günümüzde savunma sanayi pazarının %50’si ABD tarafından kontrol edilmektedir. Bugün dünya savunma sanayine yön veren yaklaşık 30 şirket bulunmaktadır. Bu şirketlerden 16’sı ABD’dedir. Avrupa, şirketlerin sadece üçte birine ev sahipliği yapmaktadır. Sonra Japonya ve İsrail gelmektedir. Rusya ise tek şirket üzerinden ihracat yapmaktadır.

2005’te dünyadaki askeri harcamalar 1 trilyon dolar’ı (770 milyar euro) aşmıştır. Bu rakam dünya GSYİH’sinin %25’ine, ya da başka bir deyişle kişi başı ortalama 173 dolar’lık (133 euro) harcamaya denk gelmektedir. ABD’nin bu toplamdaki payı % 48’dir. Onu % 4-5’lik oranlarla İngiltere, Fransa, Japonya, Çin ve Rusya izlemektedir.

ABD bugüne kadar savunma giderlerine en yüksek bütçeyi ayıran ülke olmasının yanı sıra, her yıl artarak 2010’da 500 milyar doları aşması beklenen (385 milyar euro) savunma harcamasıyla dünyadaki en dinamik pazar konumundadır.

II. TÜRKİYE’DE SAVUNMA SANAYİ

Savunma sanayii kuşkusuz bütünsel olarak sanayileşmenin ve kalkınmanın önemli bir parçasıdır. Bunun bilinciyle hareket eden Türkiye Cumhuriyeti yönetimi, ilk planlı dönemde sanayileşmenin ve dolayısıyla savunma sanayiinin Devlet eli ve yönlendirmesiyle geliştirilmesini öngörüp bu hedef doğrultusunda girişimlere başlamıştır. Karşılaşılan tüm iktisadi ve teknolojik olumsuzluklara rağmen, Cumhuriyetin ilk yıllarında ulusal savunma sanayiimizin temelini oluşturacak nitelikte bazı yatırımlar yapılmış, başta Askeri Fabrikalar Umum Müdürlüğü’nün kuruluşu (1921) olmak üzere, özellikle silah-mühimmat ve havacılık sektörlerinde temel girişimler yapılmıştır.

1980’lere gelindiğinde ise Türkiye yapısal bir dönüşüm sürecine girmiş, birçok sektör gelişen koşullar çerçevesinde yeniden örgütlenmiştir. Türk Silahlı Kuvvetlerinin mali boyutu büyüyen ve teknolojik gereksinimi artan talebine çözüm bulmak için yeni bir model geliştirilmiştir. Bu çerçevede 1989 yılında Savunma Sanayii Müsteşarlığı (SSM) kurulmuştur. Savunma Sanayii Müsteşarlığı’nın amacı, özel sektörün işbirliği ile yerli savunma sanayinin gelişmesinin sağlanması, savunma sanayiinde dışa bağımlılığın azaltılması, silah alımlarının askerler yerine, alım-satımda uzmanlaşmış sivil bir kuruluş tarafından gerçekleştirilmesidir.

Savunma Sanayisinin kendi kendine yeterli bir düzeye ulaşması, dışa bağımlılığı büyük oranda azaltıcı bir etken olması bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede, AR-GE ve üretimde tam bağımsızlık, Türk savunma sanayinin temel hedefi olmalıdır. Türkiye, savunma sektörü ile yerli sanayi arasında eşgüdüm sağlayıcı politikalar izlemelidir. Böylece hem yurt içinde katma değer yaratma, istihdamı artırma hem de ulusal güvenliğin en önemli unsuru olan ulusal savunma sanayisini geliştirme hedefi gerçekleştirilmiş olacaktır.

Bugün Savunma Sanayii Müsteşarlığı, ordunun savunma sanayiinden yaptığı toplam alımlarda yerli payının 2010 yılına kadar yüzde 25'lerden yüzde 50'lere çıkarılmasını, ihracatın 351 milyon dolarlardan 1 milyar doların üzerine çıkarılmasını hedeflemektedir.

Türkiye'nin, içinde bulunduğu coğrafyadaki jeostratejik konumu ve kendisine yöneltilen tehditler nedeniyle, modern sistemlerle donatılmış silahlı kuvvetlere ve gelişmiş savunma sistemlerine sahip olması gerekmektedir. Bu çerçevede Türkiye'nin savunma harcamalarının sürekli belli bir seviyede tutulmasının gereği ortadadır. Bugün Türkiye, savunma harcamaları açısından Ortadoğu'daki 10 ülke arasında 4'üncü, Avrupa ülkeleri arasında da 5'inci sıradadır.

TABLO 1. Savunma Sanayi Harcamalarında Türkiye'nin Yeri

	ORTADOĞU	AVRUPA
1.	İRAN	İNGİLTERE
2.	SUUDİ ARABİSTAN	FRANSA
3.	İSRAİL	ALMANYA
4.	TÜRKİYE	İTALYA
5.	SURİYE	TÜRKİYE

Türkiye'de savunma sanayinin sağlıklı bir yapıya sahip olduğu ve hemen her konuda birçok girişimlerin olduğu söylenebilir. **Bugün Türkiye'de savunma araç gereçleri üreten 67 firma bulunmaktadır.** Kamu üreticilerinin (15 tane) ağırlıkta olduğu savunma sektöründe, özellikle kara ve deniz araçları ile elektronik ve yazılım alanlarında özel sektör yatırımları mevcuttur.

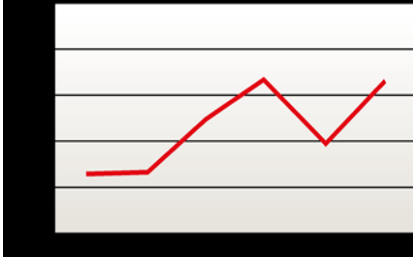
2006 yılında yerli savunma sanayii firmalarının cirosu 1 milyar 720 milyon dolar olmuştur. Firmalar 351 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. Bu çerçevede, Türk Savunma Sanayii 2006 yılında yaklaşık %8 civarında bir gelişme göstermiştir.

Tablo 2. Savunma Sanayii Faaliyetleri Türkiye Sonuçları (ABD Doları Olarak)

YIL	CİRO	İHRACAT	AR-GE
2004	1 337 120 000	196 341 000	63 860 000
2005	1 591 162 692	337 422 986	78 511 203
2006	1 720 405 000	351 989 000	80 089 000

Kaynak: SASAD Savunma Sanayii Faaliyetleri Türkiye Sonuçları

Bu gelişme %5 olarak ihracatta, %15 oranında ise AR-GE harcamalarında görülmektedir. Türkiye savunma sanayii ürünü (silah ve askeri araç gereç) satın almada dünyada 4'üncü sırada iken savunma sanayii ürünü ihracatında henüz 28'inci sıradadır. Türkiye savunma sanayii ürünü ihracatının şimdilik yüzde 70'ini offset anlaşmaları sayesinde gerçekleştirebilmektedir. Offset Anlaşmaları ile yabancı savunma sanayii kuruluşlarından silah, askeri araç ve gereç satın alınır iken, bu kuruluşlara Türkiye'den de bir miktar alım yapmaları şartı getirilmektedir.

Bugüne kadar ordumuzun alımları sırasında 6.1 milyar dolarlık ofset anlaşması yapılmıştır. Bu anlaşma çerçevesinde yabancı satıcılar Türkiye'den 3.3 milyar dolarlık ürün satın almıştır. Türkiye de aynı oranda ihracatı ofset anlaşmalarına dayalı olarak gerçekleştirmiştir. Mevcut anlaşmalara dayalı olarak yabancı sanayi kuruluşlarının Türkiye'den 2.8 milyar dolarlık daha savunma sanayii ürünü satın almaları gerekmektedir. Bu tür anlaşmalar Türkiye'ye teknoloji transferine, teknolojinin geliştirilmesi için araştırma ve geliştirme yapılmasına, Türk firmalarının dış pazarda tanınmasına ve dış pazara çıkmasına imkân vermektedir.

Ülkemizde son yıllarda savunma sanayi son derece büyük bir gelişme göstermekle birlikte, savunma sanayi kuruluşlarımız hala teknoloji ve yedek parça imalatında %80 oranında dışa bağımlıdır. Bunu aşmak için Türk savunma sanayi yerli üretime yönelmeli ve yerli firmaları teşvik etmelidir. Konya savunma sanayi açısından potansiyel arz eden ve bu yönde teşvik edilmesi gereken illerimizin başında gelmektedir.

III. KONYA'NIN SAVUNMA SANAYİ POTANSİYELİ

Savunma sanayi açısından potansiyel arz eden ve bu yönde teşvik edilmesi gereken illerimizden birisi de Konya'dır. Konya gerek merkezi konumu gerekse birbirinden farklı alanlarda faaliyet gösteren KOBİ'leri ile savunma sanayiinin ihtiyaç duyduğu yedek parçaları üretecek ve bir savunma üssü haline gelebilecek potansiyele sahiptir.

Konya, ülkemizin ana ulaşımı sağlayan doğu-batı ve kuzey-güney yönlerinde uzanan karayolu bağlantıları ile önemli bir **kavşak noktası** halindedir. Konya, sanayisinin çok yönlü ve esnek olması, daha büyük üretim kapasitesine sahip yatırımlar için geniş sektörel yatırım altyapısı ve ihracat potansiyeli Konya'nın rekabetçi üstünlüklerini oluşturmaktadır. Arazi potansiyeli olarak da Konya Türkiye'nin en şanslı şehri sayılabilir. Düz arazi varlığı büyük fabrikaların ve farklı sektörlerden yatırımlar açısından bir çok avantaj sağlamaktadır. Ayrıca Konya deprem riski en düşük iller arasında yer almaktadır.

2008 yılında faaliyete geçmesi planlanan Hızlı Tren hattı, komşu illerle olan karayolu bağlantısının yakında tamamen duble yollarla sağlanacak olması ve en kısa sürede kurulması planlanan sivil havaalanı sayesinde ilimiz yatırımlar açısından daha cazip bir yer haline gelecektir.

Çok yönlü ve esnek sanayisi ve büyük üretim kapasitesine sahip yatırımlar için geniş sektörel yatırım altyapısı ve ihracat potansiyeli ile birçok ille rekabet edebilecek güçtedir. Konya sanayi, yetişmiş kalifiye elemanları ve nitelikli işgücü yetiştiren meslek okullarının yaygın olması ve üniversitenin varlığı ile büyük bir avantaja sahiptir.

Konya, küreselleşme sürecinde dünya ticaretini ve teknolojisini yakından takip ederek, düzgün sanayi altyapısı ile modern sanayileşmeyi yakalamıştır. Bunun için;

- I. Organize Sanayi Bölgesi (150 Firma)
- Konya Organize Sanayi Bölgesi (II. ve III. OSB) (274 Firma)
- Özel Sanayi Bölgeleri
- 60 Küçük Sanayi Bölgesi kurulmuş;
- IV. Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulma çalışmaları devam etmektedir.

Bugün Konya sanayisinde 80 değişik alanda üretim yapılmaktadır. Konya organize sanayi bölgelerinde bulunan firmaların sektörel dağılımına aşağıda bulunan tabloda yer verilmiştir.

TABLO 3. Organize Sanayi Bölgelerindeki Firmaların Sektörel Dağılımı

Sıra	Sektör	1.OSB	KOS (2 ve 3. OSB)	TOPLAM
1	Otomotiv Yan Sanayi	27	51	78
2	Oto Dış Aksamı, Damper, Karasör Sanayi	-	9	9
3	Ziraat Alet Makineleri İmalat Sanayi	16	19	35
4	Makine ve Yedek Parça İmalat Sanayi	13	32	45
5	Döküm Sanayi	11	31	42
6	Kağıt ve Ambalaj Sanayi	4	10	14
7	Sondaj Boru ve Sulama Sistemleri	13	-	13
8	Plastik, Boya ve Kimya Sanayi	12	24	36
9	İnşaat Malzemeleri Sanayi	4	18	22
10	Deri ve Tekstil Ürünleri İmalat Sanayi	5	8	13
11	Madeni Eşya İmalat Sanayi ve Hırdavat	1	-	1
12	Değirmen Makineleri İmalat Sanayi	6	-	6
13	Demir Dışı Metaller (Alüminyum Sanayi)	5	12	17
14	Gıda Sanayi	-	9	9
15	Ağaç, Mobilya ve Orman Ürünleri	-	11	11
16	Diğer	33	40	73
	Toplam	150	274	424
	Genel Toplam		424	

Kaynak: 1-2-3.OSB Müdürlükleri

Teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte ortaya çıkan CNC tezgahları, tornalar, frezeler, işletme tezgahları vb. üretimi önemli ölçüde artırmış ve kolaylaştırmıştır. Bu CNC tezgahları ile her türlü mekanik işlemeyi gerektiren çalışma yapılabilir. Konya’da son 10 yılda CNC tezgah yatırımına önemli kaynaklar ayrılmış ve kentte binlerce tezgah kapasitesine çıkılmıştır. (5000 adet) Bu tezgahların birçoğu dünyanın teknolojik olarak ilerlemiş ülkelerinden ithal edilmiştir. Bu nedenle bu tezgahlar silah ve parçalarını üretebilecek donanıma sahiptir. Ancak bu tezgahların önemli bir kısmı 8 saatin ötesinde çalışmamakta veya normal vardiya saatlerinde bile boşa beklemektedir. Bu nedenle tezgahların kullanım kapasite oranı %30’larda kalmaktadır. Bu atıl CNC kapasitesi savunma sanayi yedek parçalarının üretimine yönlendirilmelidir.

Konya’nın bir diğer avantajı ise Teknokent’e sahip olmasıdır. Konya Teknokent (Selçuk Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi), Ar-Ge faaliyetleri yürüten ve yazılım geliştirme alanında faaliyet gösteren, özellikle ileri teknolojilerle uğraşan teknoloji firmalarına uluslararası standartlarda teknopark hizmetleri sunmaktadır. Konya Teknokent bünyesinde faaliyet gösteren Ar-Ge kuruluşu sayısı açısından Türkiye’deki en büyük ilk 5 teknoparktan biridir. Bünyesinde 46 firma bulunmaktadır. Bu durum özellikle savunma sanayi alanında yapılacak yatırımların Ar-Ge çalışmaları için önemli bir avantaj sağlamaktadır.

Yeni yatırımlar için son derece büyük avantajlara sahip olan Konya’da savunma sanayi ne yazık ki yeterince gelişme gösterememiştir. Ancak günümüzde Savunma Sanayi Müsteşarlığı’nın yerli üretime ağırlık vereceğini açıklaması ile birlikte Konya sanayisinin mevcut potansiyeli bu alana yönlendirilebilir.

Ülkemizde savunma sanayiine hizmet eden firmaların ürettikleri yedek parçalar göz önünde bulundurulduğunda bunlardan birçoğunun Konya’da da üretilebileceği görülmektedir. Bu çerçevede **Konya’da otomotiv yan sanayi, makine imalat, döküm, silah ve silah parçaları yapımı, kimya ve demir-alüminyum doğrama sektörleri savunma sanayinin ihtiyaç duyduğu yedek parçaları üretebilecek potansiyele sahiptir.**

Konya’da otomotiv yan sanayi imalat sektöründe 496, makine imalat sektöründe 559 ve döküm sanayinde de 450 adet firmanın faaliyet gösterdiği göz önünde bulundurulduğunda; Konya’da yaklaşık 1500 adet firmanın savunma sanayine yönelik olarak üretim yapabilecek potansiyele sahip olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmalar sonucunda, Konya’da savunma sanayi açısından potansiyel arz eden üç temel sektör belirlenmiştir:

- Otomotiv Yan Sanayi İmalat Sektörü
- Makine İmalat Sektörü,
- Döküm Sanayi

Bu sektörlerden en önemlisi hiç kuşkusuz **otomotiv yan sanayi imalat sektörüdür**. Otomotiv yedek parça konusunda Konya Türkiye’de bir üs haline gelmiştir ve her türlü yedek parça yüksek kalitede üretilebilmektedir. Bugün Konya’da otomotiv yan sanayinde faaliyet gösteren yaklaşık 1000 firma bulunmaktadır. Bunlardan 300-350 tanesi uluslararası rekabet pazarlarında ihracat yapan ve teknolojik olarak ileri Orijinal Parça Üreticisi Firmalara yönelik üretim yapan firmalardır. Konya otomotiv yan sanayisi, ülkemizde imal edilen taşıt araçları için gerekli olan parçaların %80’ini karşılayabilecek düzeye gelmiş bulunmaktadır. Ayrıca Konya otomotiv yan sanayisi Mercedes, Ford gibi dünya devlerinin yanı sıra Almanların Leopard tanklarına bile parça üretmektedir. Sektörde kapasite kullanım oranı %80’dir. Konya otomotiv yan sanayi, savunma sanayi için gerekli olan şasi, aks, motor bloğu, silindir kapağı, dişli, direksiyon, krank mili, şanzıman ve aktarma organları vb. üretebilmektedir. Bu nedenle bu sektörde savunma sanayii için büyük potansiyel bulunmaktadır.

Konya’da savunma sanayi için üretim potansiyeli olan bir diğer sektör ise **makine sanayidir**. Devlet Planlama Teşkilatı’nın hazırladığı raporda Makine sanayi, savunma sanayinin yurtdışına bağımlılığını azaltmak için öncelikli sektörler arasında sayılmıştır. Bu nedenle de savunma sanayi alanı yerli makine üreticisine açık hale getirilmelidir. Bu alanda yerli makine sanayicisine yönelik uzun vadeli planlar hazırlanarak savunma sanayi ile entegrasyonun sağlanması gerekmektedir. Konya’nın metal işleme makineleri sektörü, sektörünün Türkiye’deki lokomotifi konumundadır. Konya’da metal işleme sanayiinde kapasite kullanımı şu anda yüzde 60 civarındadır. Türkiye’deki diğer metal işleme makineleri üreten illere göre tüm makine imalatı noktasında çeşit olarak Konya’nın pazardaki payı yaklaşık yüzde 70’tir. Konya, sahip olduğu bu potansiyel ile talep edildiği takdirde savunma sanayinin ihtiyaç duyduğu her türlü makineyi yapabilir. Böylece hem savunma sanayinin dışa bağımlılığı biraz olsun azalır, hem de makine sektöründeki atıl kapasite harekete geçirilmiş olacaktır.

Döküm Sanayi üretmekte olduğu pik döküm, çelik döküm, sfero döküm ve temper döküm türündeki 4 ana mal ile savunma sanayine de hizmet vermektedir. Konya da döküm sanayinde önemli üretim merkezlerinden birisidir. Konya’da döküm sanayinde faaliyet gösteren yaklaşık 450 firma bulunmaktadır ve bunlardan 12 tanesi büyük ölçekli firmalardır. Konya yaklaşık 150.000 ton üretim kapasitesi ile Türkiye’nin toplam döküm üretiminin %12’sini karşılamaktadır. Konya’da döküm sanayi yapılan yatırımlar sonucunda hızla gelişmektedir ve ürün çeşitliliği ve kalitesi de artmaktadır. Bu çerçevede savunma sanayinin kullandığı havan parçaları, mermi, roket başlıklarında kullanılan alüminyum parçalar vb. Konya’da üretilebilir. Bu malzemeler de savunma sanayiinin ihtiyaç duyduğu ürünler olduğu için bu potansiyel değerlendirilebilir.

Sonuç olarak; Konya’da savunma sanayine yönelik olarak önemli bir potansiyel bulunmaktadır ve bu potansiyel en iyi şekilde değerlendirilmelidir. Bu çerçevede Konya’daki firmalar savunma sanayine yönlendirilmelidir. Bunun için;

- **Başta belirlenen üç sektördeki firmalar olmak üzere, savunma sanayi potansiyeli konusunda firmalarımız bilgilendirilerek, bu alanda üretim ve yatırım yapmaya yönlendirilmeli,**
- **Yeni savunma teknolojileri ve Ar-Ge konusunda Konya’daki firmalar teşvik edilmeli,**
- **Konya’da savunma sanayi alanında yatırım yapacak firmalara devlet tarafından istihdam üzerindeki vergi yükünü ve maliyetleri düşürecek özel destekler sağlanmalı,**
- **Uluslararası alanda düzenlenen savunma sanayi fuarlarına Konya’daki firmaların katılımı sağlanmalı ve KTO-TÜYAP Fuar Merkezi’nde savunma sanayi fuarının açılması için girişimde bulunulmalıdır.**